ZANG XXIII TOT XXXII VAN DEN NĀGARAKṚTĀGAMA ¹.

DOOR H. KERN.

ZANG XXIII.

Deze Zang, in Waṃṣasthā, begint met een opsomming van de plaatsen waarlangs de tocht des Konings werd voortgezet. De tekst luidt als volgt:

Ri Dhoni-bēṇṭeng, Puruhan lawan Bacěk |
Pakis-haji mwan Paḍangan Cēcang |
ri Jāti-gumlar kkahawan ² Ćilā-bhango |
anguttareng Dewa rame tēke Đukun || 1 ||

D. i. «Men trok door Dhoni-bēṇṭeng, Puruhan en Bacěk, Pakis-haji en Paḍangan, Cēcang, Jāti-gumlar, Ćilā-bhango, noordwaarts naar Dewa rame tot aan Đukun.»

Muwah lumāmpah ḍatēng ing Pakāmbangan |
rikā mēgil sang prabhu saksanānlaku |
ḍatēng ta-ngsil ³ wwitan ing lurah Đaya—
linakwan aglis ḍatēng ing jurang ḍalēm || 2 ||

D. i. «Men trok wederom verder en kwam te Pakāmbangan; daar betrok de Vorst het nachtkwartier; aanstonds (weêr) op reis kwam hij —, aan 't begin van de bergkloof van Đaya; snel werd deze doorgetrokken en kwam men in een diep ravijn.»

Ikang hawan ⁴ dug mangalor sakeng tasik |
ri sandēngandēng nika durgga mārūpēk |
lumud jawuh sēngka nikān paḍālēyō |
aneka tang syandana sāk silih-pagut || 3 ||

¹ Voortzetting van Deel 66 dezer Bijdragen, blz. 347.

² Zoo leze men voor kkawahān.

³ Er ontbreekt een lettergreep, die ik niet weet in te vullen.

⁴ De tekst heeft foutief wahan.

D. i. «De weg ging toen noordwaarts van de zee af. Den geheelen weg langs was het een moeielijk eng terrein; ten gevolge van den regen waren de steilten glibberig; veel wagens in botsing met elkander werden beschadigd.»

ZANG XXIV.

Deze Zang, in Çikharinī-maat, begint met te beschrijven hoe de in gevaar verkeerenden zich haasten om uit de engte te geraken. Jammer dat de tekst op meer dan ééne plaats bedorven is, en daarenboven enkele woorden van onbekende beteekenis bevat, zoodat de lezer de volgende gebrekkige vertaling voor lief moet nemen.

Tuhun maglis dug ring palayangan awarṇṇālayang adoh |
ri bāṅkong kongang tang warana mamēgil çighra lumaris |
paḍāmrih prāptā ring çaraṇa tikanang wwang maçaraṇa |
wanch çighra prāpteng surabhaṣa rabād ning wwang angi-
ring || 1 ||

D. i. «Doch spoedig was het tijd om weg te ijlen als gevleugeld ver weg; bij — zag men de —, die een goed heenkomen zochten, snel voortgaan. De hulpeloozen trachtten allen een toevlucht te bereiken; anderen bereikten (die) in groote haast(?) — dergenen die hun vergezelden.»

Men ziet dat eenige woorden onvertaald zijn gelaten. Wat hier bāṅkong beteekent, kan ik niet gissen. In 't K. B. Wdb. vindt men onder taluktak vermeld bangkong als synoniem van Jav. kitiran, wat de zaak niet duidelijker maakt. Warana ziet er zeer verdacht uit, ook wegens de spelling; de beteekenissen van Skr. waraṇa passen hier niet. Maçaraṇa vat ik hier op als staande voor Skr. açaraṇa, ten gevolge van verwarring tusschen 't privatieve voorvoegsel *a* van 't Skr. en 't Jav. prefix *ma*, gelijkwaardig met *a*. Zoo heeft men in 't O. jav. ook o. a. maneka voor aneka. Rabād is volstrekt onverstaanbaar; mogelijk is de ware lezing ri bāhw ing wwang angiring, d. i. «in de armen dergenen» enz. Dit is evenwel geenszins zeker. De nu volgende strofe is ook alles behalve zuiver.

D. i. «Al de voorname Mantri's van de grensdistricten bevonden zich in 't kamp; ook de Dhyakṣa Pasangguhan Wang-çādhirāja maakte zijne opwachting, alsook de onberispelijke Upapatti's: de godsdienstleeraar Uttarānopama, de Pañji der Çiwaïetische gezindte, en de andere Pañji ervaren in de godsdienstleer, knap als dichter.»

Het is niet overal duidelijk of men met eigennamen of vereerende bijvoegelijke naamwoorden te doen heeft. Upapatti is volgens K. B. Wdb. een synoniem van kṛṣṭa, godsdienstig rechter. Met «de andere Pañji» moet bedoeld zijn de Buddhistische Upapatti.

ZANG XXVI.

Deze Zang is in een soort Kṛti-maat; de bijzondere naam is onbekend.

Ndān mukyādhīpating pakuwwan apagēh sangng ¹ āryya Çūrādhikāra |
 sakweh ning jajahan sake Patukangan sāmpun datang tan masowe |
 kapwāsrang mahaturhatur paḍa sinūṅgan wastra buddhinya tuṣṭa |
 tuṣṭanyāṅgdani tuṣṭa ri nrēpati santuṣṭan jēṇēk ring pakuwwan || 1 ||

D. i. «Als voornaamste bestierder van 't kamp was aange-
 steld Ārya Çūrādhikāra. Al de onderhoorigen van Patukangan
 waren reeds zonder dralen gekomen. Zij boden met drang
 allerlei geschenken aan en werden begiftigd met kleedij, waar-
 over zij innig blij waren. Hun genoeg was een bron van
 genoeg (ook) voor den Vorst, die zich in 't kamp recht
 behagelijk gevoelde.»

Wwantēn rūpaka laryya-laryyan anēṅgah sangke hujung ning
 samudra |
 weçmāneka kikis tinap natar ikālwāpiṇḍa nūṣa'nsakeng doh |
 mārgganyeki linantaran lēyēp awarṇṇengguh ² katon de nikang
 rryak |
 — — kīrtti ³ sang āryya towi pasēnāhe prāptya sang Çrī-
 narendra || 2 ||

¹ De tekst heeft sang, doch er wordt een lange lettergreep vereischt.

² Zoo leze men voor °enggu.

³ Aan 't begin ontbreken twee lange lettergrepen, zooals de maat uitwijst. Mogelijk heeft er gestaan nāhan.

D. i. «Er waren ter verfraaiing gemaakt grachten die van de in zee uitstekende landtong landwaarts in liepen; verschillende huizen aan de boorden, wier ruime voorpleinen op een rij naast elkander lagen, leken, uit de verte, op eilanden, en de toegangen hiervan in 't dommelig verschiep schenen door de golven alsof ze beefden. (Dat was) het verdienstelijke werk van den Ārya (Çūradhikāra), en wel als versiering voor de aanstaande komst van Z. Maj. den Vorst.»

ZANG XXVII.

De maat behoort tot de klasse Dhṛti; de naam der soort is onbekend. De eerste strofe luidt aldus:

Ngkā Çrī-nātha marāṅglipur huyang i tikṣṇa ning ¹ dinakara |
 sāksāt dewatā-dewatī 'n saha kasih nirāṭikaṭikan |
 wwang ri jro sawang Apsarī 'n wahu sakeng wihāya madulur |
 mokta ng kleṣa hidēp nikang ² mulat awarṇṇa tibra kawēngan || 1 ||

D. i. «Daar verdreef dan Z. Maj. de Koning het drukkend gevoel van hitte bij de felheid der zon, als het ware een god en een godin, terwijl hij met zijne geliefde (gemalin) innig verbonden was. De vrouwen van de binnenvertrekken leken hemelnimfen die met elkander pas uit het luchtruim gekomen waren. Verdwenen was alle onzuiverheid volgens de meening der aanschouwers die uiterst verbaasd schenen.»

Tan tunggal tikanang wilāṣa ginawe narendrākasukān |
 sing wastwāsunga tuṣṭacittā ri kanang pradeṣa winangun |
 bāryyan kārakētan çramaçrama maweh jēngēr ning umulat |
 singgih dewa mangiṇḍarat juga sirān lumanglang i jagat || 2 ||

D. i. «Veelvuldig waren de spelen die de Vorst feestvierende instelde; alle dingen die aan de lieden der streek hartelijk genoeg konden geven werden uitgevoerd: allerlei maskerspelen en spiegelgevechten welke de stomme verbazing der toeschouwers wekten. Inderdaad, hij was een god die nederdaalde en in de wereld rondwandelde.»

Men ziet dat onze dichter geen gelegenheid laat voorbijgaan om zijn Byzantinisme in volle kracht te doen uitschijnen.

¹ Gedrukt ni.

² Gedrukt kleṣa hidēp nika.

ZANG XXVIII.

De soortnaam van 't metrum dat tot de klasse Āryagatī behoort is onbekend.

Pira teki lawas nira ri Patukangan |
paramantri ri Bālī ¹ ri Madhura datang |
ri Balumbung ² — andēlan ika karuhun |
sa-Yawakṣiti wetan umarēk apupul ³ || 1 ||

D. i. «Nadat hij (de Koning) een tijd lang te Patukangan verwijld had, kwamen de voornaamste Mantri's van Bali en Madura; zij hadden vooraf te Balambangan rust gehouden ⁴. Geheel oostelijk Java kwam gezamenlijk ter opwachting.»

Paḍa bhakty ahatur paḍa asirasiran |
bawi meṣa kēbo sapi hayam asu sōk |
saha wastra pinuṇḍut adulur asusun |
manah ing mulat adbhuta kadi tan-i-rāt || 2 ||

D. i. «Onderdanig boden allen in overvloed varkens, schapen, karbouwen, runderen, hoenders, honden aan in menigte, en kleedingstoffen werden daarbij bij stapels in ontvangst genomen, (zoodat) de toeschouwers in hun gemoed verbaasd waren als aan de aarde onttoegen.»

Saka tēmbay ing eñjang atiki caritan |
naranātha sirādadar i bala kabeh |
milu salwir ikang parakawi sinungan |
paḍa tuṣṭa tikang ⁵ paramajana ngalēm || 3 ||

D. i. «Er zij verteld dat den volgenden morgen vroeg de Vorst zich aan al 't volk vertoonde. Mede kwamen al de voortreffelijke dichters die giften ontvingen. Verheugd waren de voorname lieden vol van lof.»

Het is niet duidelijk wie de dichter met «voornamen lieden» bedoelt; heeft hij de dichters op 't oog, dan zal in ngalēm wel 't begrip liggen van lovend dank zeggen.

¹ In den tekst is Ngāli een drukfout.

² De tekst bedorven; er ontbreekt een korte lettergreep vóór andēlan. Ik vermoed dat bedoeld is: Balambangan andēlan.

³ Foutief in den tekst puḍul.

⁴ Vertaling onzeker.

⁵ Kang door mij toegevoegd.

ZANG XXVIII.

In dezen Zang breekt de dichter zijn verhaal van de rondreis des Konings af, om uiting te geven aan zijne droefheid over den dood van zijn vriend den Upapatti bij de Buddhistische gezindte, Mapaṇji Kṛtayaça. De maat is een soort Atidhṛti.

Ndan sang kawy aparab Prapaṇca juga çoka tanari siwuhën |
de sang kawy upapatti Sogata mapaṇji Kṛtayaça pëjah |
mitrānggëh rasike kalangwan asahing ¹ dulur atakitaki |
lagy āmūlyani kirttipustaka tinumbas inapi tinëngöt || 1 ||

D. i. «En alleen de dichter wiens bijnaam Prapaṇca is, was bedroefd, zonder ophouden treurig over den dood van den dichter, Upapatti der Buddhisten, Mapaṇji Kṛtayaça. Die was voor hem een vriend in vermaken, een makker met wien hij geestelijke oefeningen hield. Steeds stelde hij hoogen prijs op boeken over godsdienstige monumenten (?), welke hij kocht, (van fouten) zuiverde en doorstudeerde.»

Het is zeer twijfelachtig of wij den vriend, wiens dood Prapaṇca zoo weemoedig stemde, vereenzelvigen mogen met den persoon aangeduid met den titel Mapaṇji en als dichter in strofe 2 van Zang XXV. Immers uit het onmiddellijk volgende vers moet men opmaken dat de bevriende dichter reeds dood was toen Prapaṇca ter plaatse kwam. Ik zie geen kans dit te rijmen met wat wij lezen in Zang XXV. Voor de tijdgenooten van den hofdichter was zijn verhaal natuurlijk begrijpelijk genoeg. De tweede strofe luidt als volgt:

Cittaṅkwī rasika 'n katmwa warasāngatëra mahasahas |
nyāma wruh ri parāna ning mahas akirtty atilara kakawin |
ngūnī 'n ² mātya jëmah muwah sisip iking lara pinahalalu |
māti pwā ðatëng inghulun lëwës aweh sëkël analahasā || 2 ||

D. i. «Ik dacht hem te zullen ontmoeten gezond en hem te vergezellen op zwerftochtjes, want hij wist goed waarheen men moest gaan om rond te dolen; als monument wilde hij een groot gedicht nalaten eerdat hij sterven zou. Later nam de ziekte (waaraan hij nu leed) en die vërwaarloosd (?) werd een

¹ Conjectuur voor asihang.

² Conjectuur voor inī, dat in 't geheel geen woord is en de maat verstoort.

verkeerde wending. Bij mijne komst was hij reeds dood, wat mij ten zeerste een tot wanhoop stemmend verdriet veroorzaakte.»

Omtrent hetgeen de dichter zegt van den lust in zwerftochten, is op te maken dat de Oudjavaansche dichters, gelijk uit tal van plaatsen in hun gedichten blijkt, hun inspiratie zochten in 't rondlopen in de vrije natuur en 't bewonderen van landelijk schoon. Geheel in overeenstemming met deze hunne neiging, ruimen zij dan ook in hun dichtwerken een zeer groote plaats in aan natuurbeschrijvingen.

Mijne vertaling van pahalalu berust louter op gissing. De vorm wordt in K. B. Wdb. onder lalu niet opgegeven.

Nāhan kāraṇa ning wawang sah umareng Kēṭa milu rumuhun |
Tal-tunggal, Halalang-dawā ri Pacarān kahawan i Bungatan |
prāpteng Toya-rungun Walaṇḍing tinujw i Tarapas amēgil ¹ |
eñjing lāryy ahawan Lēmah-bang irikang kṣaṇa ḍatēng i
Kēṭa || 3 ||

D. i. «Dat was de reden dat ik onmiddellijk vertrok naar Kēṭa, en mij voegde bij de voortrekkers ². Ik reisde over Tal-tunggal, Halalang-dawā, Pacarān, Bungatan; kwam te Toya-rungun, Walaṇḍing en overnachtte in Tarapas. Den volgenden morgen reisde ik verder naar Lēmah-bang en toen kwam ik weldra aan te Kēṭa.»

De plaats Lēmah-bang hier vermeld, kan niet dezelfde wezen als de gelijknamige desa in de Residentie Samarang, waarvan sprake is in VERBEEK's Oudheden van Java, blz. 89. Geen enkele der boven opgesomde plaatsen heb ik in de mij ten dienst staande bronnen kunnen terugvinden. Alleen bij plaatselijk onderzoek zal misschien nog een enkel spoor te ontdekken zijn.

ZANG XXX.

In dezen Zang, in Mandākrāntā-maat, wordt beschreven het vertrek van Hayam Wuruk naar Kēṭa en zijn oponthoud aldaar.

¹ De gedrukte tekst heeft ambil.

² Namelijk van degenen die uit Patukangan naar Kēṭa trokken.

Rintar sang Ćri-narapati n-angulwan muwah teki warṇṇan |
 ċighra prāpteng Kēṭa pilipilih pañca rātri npanganti |
 sweccāmarṇṇa ng ¹ jalanidhi n-amanggih muwah laryyalaryyan |
 ndātan dady ālupa ring anukāne parāpan ginōng twas || 1 ||

D. i. «Nu zullen wij wederom spreken over Z. Maj. den Vorst toen hij zuidwaarts trok. Weldra kwam hij aan te Kēṭa, waar hij ongeveer vijf nachten vertoefde. Met welbehagen beschouwde hij de zee, terwijl hij weder — ² vond. Hij verzuimde daarop niet om anderen genoeg te doen smaken, want (zoo) voldeed hij aan zijn hartelust.»

Kweh ning mantri Kēṭa paḍāmarēk āyyam ³ ājñā sang āryya |
 Wiraprāṇādhi nika milu sa-Ćaiwa-Boddhopapatti |
 mwang sakweh ning jajahan angiring sēk ⁴ ḍatang tan hinundang |
 kapwāwat bhojana sahana tuṣṭān sinūngan suwastra || 2 ||

D. i. «Al de Mantri's van Kēṭa maakten hun opwachting volgens (?) bevel van de Āryya's met Wiraprāṇa aan 't hoofd; mede kwamen alle Ćiwaiietische en Buddhistische Upapatti's; ook al de onderhoorigen vergezelden hen, in menigte gekomen zonder opgeroepen te zijn. Zij boden allen spijsen aan, en allen werden verblijd door 't geschenk van schoone kleedingstoffen.»

ZANG XXXI.

De verzen zijn in de maat Prṭhwī.

Ri sah nira sakeng Kēṭā ⁵ mēwēh ikang swabhṛtyāngiring |
 Bañu-hning ika kāhawan ⁶ wēki ḍatang ri Sampora sōk |
 muwah ri Dalēman tēke Wawaru ring Binor hop glisan |
 Gēbang Kṛpigēlam tēke Kalayu rājakāryyeniwō || 1 ||

¹ Ng door mij toegevoegd.

² Van laryyalaryyan is mij geen andere beteekenis bekend dan die van „gleuf, greppel” of dgl. Dit past hier toch niet. In Zang XXII is sprake van 't genoeg dat de koning heeft in 't kijken naar de zeemonsters en schelpdieren in de zee.

³ Onverstaanbaar. Er is ook een metrische fout, want de lettergreep vóór āo moest lang zijn.

⁴ Zoo leze men in plaats van sēt; beter nog sōk.

⁵ De tekst heeft Kēṭa, doch hier is de laatste lettergreep verlengd wegens de volgende caesuur.

⁶ Conjectuur voor ikanang hawan.

D. i. «Bij zijn (d. i. 's Konings) vertrek uit Kēṭa nam de vergezellende stoet van onderdanen steeds toe. Men nam den weg over Bañu-hning, kwam in grooten getale te Sampora, voorts te Dalēman, kwam te Wawaru, te Binor zeer ijlings; te Gēbang, Kṛpigēlam, tot Kalayu, waar een koninklijke taak vervuld werd.»

Wat de Koning in Kalayu te doen had, blijkt uit de onmiddellijk volgende strofe.

Ikang Kalayu dharmmasīma Sugatapraṭiṣṭāpagēh |
mahottama sujanma wandhu haji sang dhinarmmeng dangū |
nimitta ni pakāryya kāryya haji dharmmakāryyādhika |
prasiddha mamēgat sigi kawēkas i sudharmmenulah || 2 ||

D. i. «Kalayu is een vrijgebied, een Buddhistische geestelijke stichting. Een hoogaanzienlijke edelgeboren verwante des Konings is voorheen daar bijgezet. Daarom was de handeling die de Koning daar verrichtte een uitstekende daad van vroomheid. Gelijk algemeen bekend is 't «mamēgat sigi» wat tot besluit in graftempels verricht wordt.»

Als ik het wel begrijp, heet mamēgat sigi, letterlijk «afsnijden van 't ongeweven einde der schering van een weefsel», de handeling waarmee de vrome plechtigheden in 't heiligdom besloten worden. De symbolische strekking ervan is mij niet duidelijk.

Ikang widhiwidhāna sakrama tēlas gēnēp sangkēpan |
makādy ang upabhoga bhojana halēp nikānopama |
amātyagaṇa sāmya saṅgha sagiri ¹ ḍatang ring sabhā |
mṛdangga paḍahātri megēligēlan ² mahingan dina || 3 ||

D. i. «De uitvoering van de vereischte gebruiken geschiedde volgens den regel in de volste mate, te beginnen met het onthalen op gerechten, onovertreffelijk schoon. Scharen van Patihs kwamen te gader in compacte massa als een berg ter audientiezaal. Trommels en pauken klonken lustig en er werd gedanst zoolang als de dag duurde.

Narendra ri huwus ni kāryya nira seṣṭa ni twas ginōng |
asing sakaparēk pradeṣa pīnaran dhanondok ³ ḍatēng |
pirang wēngi lawas nīrerika parārṭtha manggōng suka |
surūpa binihajy ulih nira wiṣesa kanyānulus || 4 ||

¹ De tekst heeft saṅghya ḥagiri.

² Conjectuur voor megētiglan.

³ Corrupt; vermoedelijk bedoeld dinondok, dat in Zang XIX, 2 voorkomt, doch van onbekende beteekenis is.

D. i. «Nadat de Vorst zijn werk volbracht had, gaf hij zich over aan al wat zijn hart begeerde. Al de naburige landgemeenten welke bezocht werden kwamen —. Eenige nachten ¹ lang smaakte hij daar genot in den hoogsten zin ²: schoone vrouwen voor den harem kreeg hij, een puik van ongerepte maagden.»

Ri sah nira sakeng Kalayw i Kutugan kahēnw ālaris |
ri Kēbwan-agēng aglis enggal amēgil ri Kāmbang-rawi |
sudharmma Sugatapraṭiṣṭa racananya ṣobhāhalēp |
anugraha nareṇware ³ sang apatih Pu Nālādhika || 5 ||

D. i. «Na Zijn vertrek uit Kalayu ging de tocht verder over Kutugan, snel over Kēbwan-agēng, spoedig (daarna) overnachtte hij in Kambang-rawi. (Daar is) een tempel, een Buddhistisch heiligdom gevestigd, waarvan de bouw schoon, prachtig is, een goedgunstige schenking van den Vorst aan den Patih Pu Nālādhika.»

Haturhatur i sang patih lēwu halēp nikānindita |
byātita panaḍah narendra rikanang prabhātocapēn |
umangkat ahawan ri Halsēs i Barurang ⁴ ri Pātuñjungan |
anuntēn i Patēntēnan Tarub i Lesan srw ālaris || 6 ||

D. i. «Wat den Patih aangeboden werd was in hooge mate van onberispelijke fraaiheid. Nadat de Koning zijne schenking gedaan had, zij vermeld dat hij den volgenden ochtend opbrak reizende over Halsēs, Barurang (?) en Pātuñjungan; vervolgens ging hij snel verder over Patēntēnan, Tarub en Lesan.»

Den plaatsnaam Pātuñjungan hebben we reeds ontmoet in Zang XXII, 1.

ZANG XXXII.

De maat hiervan is een soort van Wikṛti.

Ḷghrān ḍatēng i Pajarakan patang dina lawas narapati n-amēgil |
ngkāneng harahara kidul ing sudharmma Sugatāsana makuwu-
kuwu |
mantrī wiku haji karuhun sang āryya Sujanottama parēng umarēk |
kapwāngaturakēn upabhoga bhojana wineh dhana paḍa ka-
sukan || 1 ||

¹ Naar ons spraakgebruik: „dagen” of „etmalen”.

² Parārtha is ook een euphemisme voor „bijslaap”.

³ De tekst heeft foutief 〇rā.

⁴ Er is een fout tegen de maat van 't vers; de ware lezing dus onzeker.

D. i. «Weldra kwam men aan in Pajarakan, waar de Vorst vier dagen lang vertoefde, daar ten Zuiden van 't heiligdom, een Buddhistenzetel met onderscheiden monnikshutten. Mantri's, monniken, hoofden ¹, voorafgegaan door Ārya Sujanottama, maakten gelijktijdig hunne opwachting; allen boden versnaperingen en spijzen aan en werden verblijd doordat zij met geld begiftigd werden.»

De plaats Padjarakan komt voor in VERBEEKS' Oudheden van Java, 311.

Rintar narapati n-alaris wanāçrama ri Sāgara kēta ng usirēn |
 sēngkān hawan ira mangidul pakalyan i Buluh kēta kahaliwatan |
 mwang maṇḍala hikang ² i Gēḍe samāntara ri Sāgara kēta
 kadunung |
 çobhābhinawa ri tēngah ing wanādri ³ racananya n-amulanguna-
 kēn || 2 ||

D. i. «Vertrokken zijnde zette de Vorst zijn tocht voort; een woudkluizenarij genaamd «te Sāgara» was het wat hij wilde bezoeken. Bergop was zijn weg naar 't Zuiden; de zoogenoemde Mijn ⁴ van Buluh werd gepasseerd, en 't district van Gēḍe; onmiddellijk daarop werd koers gericht naar «Sāgara», welks fraaie, verrassende aanleg te midden van bosch en gebergte verbazing wekt.»

In de volgende strofe spreidt de dichter zijne kunstvaardigheid ten toon door met klanken te spelen. In den tweeden regel laat hij namelijk bijna alle lettergrepen beginnen met den klank *l*; in den derden regel is het de *t*, en in den vierden de *j*, waarmede de meeste lettergrepen beginnen. Die kunstjes maken de taak van den vertaler niet gemakkelijker.

Ndā tan pijēr umarēk i jōng narendra rakawi 'n-jēnēk angapi
 langö |
 langlang lalita lali laleda lulwi lala menēh akalis ing ulah |
 tamtām tan atutur i tutur nika n-tut i tatā ni sang atakitaki |
 jañjan jumalajah i jajar ni bañjar ikanang yaça cinaracara || 3 ||

¹ Het is niet recht duidelijk wat men hieronder haji te verstaan heeft.

² Een ongewone spelling; wellicht is bedoeld tikang.

³ Conjectuur voor i wanāçri.

⁴ Deze vertaling berust op de etymologie, het woord ontbreekt echter in de woordenboeken.

D. i. «De dichter, die behagen schepte in 't maken van mooie verzen, was niet uitsluitend bedacht om zijne opwachting aan 's Vorsten voeten te maken. Genoegelijk rondsloerend, aan niets denkend, zonder zorg, luchthartig, blijgestemd, onrustig, onvatbaar voor bezigheden, toegevende aan eigen neiging, niet denkende aan de vermaningen van hen die de voorschriften volgen der filosofen, ging hij hartstochtelijk overal waar rijen van veelsoortige bouwwerken zijn.»

Prāpteng pathani ri tēpi ning tēpas tēpus ikātēpung atētēl atōb |
 secchāmacamaca cacahanya n-angracana bhāṣa racana kakawin |
 kweh ning yaça paḍa dinuman wilāpa dadakan saha paṛab
 inamēr |
 pañcāksara ri wēkasan ing pralāpa sinamarsamar awētū langō || 4 ||

Ook deze strofe is zeer gekunsteld: de eerste regel vertoont een reeks van met *t* beginnende lettergrepen; de tweede is rijk aan herhaling van den klank *ca*. Er schuilen nog meer proeven van 't speelsch vernuft des dichters in, waarvan ik een flauw vermoeden heb, zonder dat ik het fijne ervan begrijp. Met alle voorbehoud waag ik de volgende vertaling te geven.

«Gekomen bij het terras aan den zoom der logeerverblijven, waarvan de Elettariaheesters in menigte dicht aaneen stonden, las hij (de dichter) voortdurend met genoegen de stukken van hen die spreken of gedichten gemaakt hadden ¹. Over al de gebouwen waren verdeeld geïmproviseerde schriftelijke ontboezemingen, met de bijnamen (der dichters) voorzien. Vijf letters waren aan 't slot van zijne eigene (dichterlijke) uiting, eenigszins verhuuld aangebracht, wat hem vermaak gaf ².»

Bwat-rāntēn atulis atulis kathā patiga watw inasaban aruhur |
 jrah nāgakusuma kusumanya ring natar i tīra nika pinarigi |
 andung karawīra kayumās mēnūr caracaranya saha kayu puring |
 mwang nyū gaḍing akuning ahaṇḍap awwah ³ i padūnya n-amu-
 hara langō || 5 ||

D. i. «Het hooge brongebouw met schilderingen, met geschreven

¹ Naar ik veronderstel waren die uitingen van een dichterlijken geest opgesteld door gasten op de wanden van 't gebouw.

² Aangezien prapañca in Javaansch schrift uit vijf letterteekens bestaat, vermoed ik dat de dichter na zelf een dichtbijdrage geleverd te hebben, zijn bijnaam op verbloemde wijze aan 't einde aanduidde.

³ Conjectuur voor ahwah.

verhalen, het plaveisel van fijn gewreven steen, een hoop van Mesua¹ wier bloemen liggen op het plein waarvan de rand ommuurd is; Andungs, Neriums odorum, Kayumās, jasmijnen in soorten, benevens Codiaeums en gele ivoorkokosnoten met laaghangende vruchten aan de hoeken, maakten een bekoorlijken indruk.»

Tanngēh yadi caritan ikang wanāçrama langönya n-asēmu
siluman |
tingkah nika ri dalēm i heng mahogra tēkap ing yaça paða
hinēduk |
mwang kweh parakaki nguniweh pareṇḍang atuhāray ahayu
wagēd |
mokta ng mala kaluṣa mihat bangun wihikan ing Çiwapada
sakala || 6 ||

D. i. «Het zou geen einde nemen indien de woudkluizenarij waarvan de bekoorlijkheid tooverachtig leek moest beschreven worden. Het voorkomen er van was van binnen en van buiten zeer streng doordat alle gebouwen met arēnvezels gedekt waren. En al de heremieten alsook de kluizenaressen, ouden en jongen, waren goed en geleerd, vrij van smetten en onreinheid; bij 't aanschouwen was het alsof men leerde kennen Çiwa's hemel, vormelijk geopenbaard».²

Wij hebben hier de beschrijving van een woudkluizenarij, wier idyllische schoonheid den dichter als een tafereel uit de tooverwereld in verrukking brengt. Van de brahmanistische bevolking der kluizenarij spreekt de Buddhist Prapañca met ongeveinsden eerbied. Dit is trouwens niets vreemds, want het is overvloedig bekend dat in 't oude Java de betrekkingen tusschen de godsdienstige gezindten van uiterst vriendschappelijken aard waren.

¹ Het woord nāgakusuma is ook een benaming voor andere bloemdragende planten, o. a. de Michelia Champaka.

² Sakala is „stoffelijk, in stoffelijke verschijning, in tastbaren vorm, in levenden lijve”.